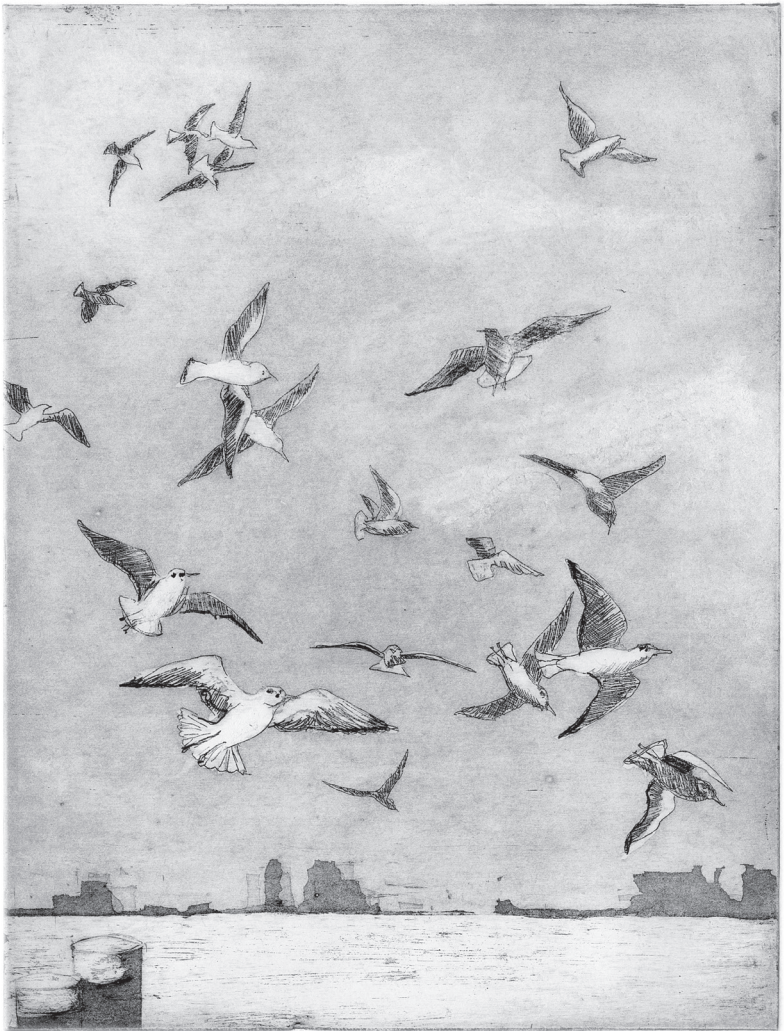

Inhoud

Kokmeeuw	9	Pissebed	70
Kraai	11	Fuut	73
Bromvlieg	13	Boomkruiper	77
Houtduif	15	Boerenzwaluw	80
Sperwer	18	Meerkoet	83
Salamander	20	Zomervogel	86
Grutto	23	Slak	89
Wilgenhoutrups	26	Glazenmaker	92
Slang	29	Scholekster	95
Haas	32	Wilde eend	98
De nieuwe soort	35	Atalanta	101
Wesp	40	Rat	105
Krakeend	43	Cher ami	108
Nachtvlinder	46	Slechtvalk	111
Ekster	49	Staartmees	114
Reiger	52	Wintermug	117
Pipo	55	Zilvermeeuw	120
Arend	58	Zaagbek	123
Papiervisje	61	Venstermug	126
Brandgans	64	Pimpelmees	129
Huisspin	67	Mol	132

Huismus	135	Weeskind	153
Vleermuis	138	Kreeft	156
Dobberduif	141	Muis	159
Stippelmot	144	Mantelmeeuw	162
Bierwormpje	147	Soepgans	165
Sprinkhaan	150	Kauw	169

Verantwoording en dank	173
------------------------	-----

Kokmeeuw

Het dek van de pont over het IJ kan in de winter een desolate plek zijn. Daar sta je dan, 's morgens half acht, in het donker, in de regen. In het oosten is de hemel iets lichter. Niet dat de zon eraan komt, dat gaat vandaag niet gebeuren, maar dag gaat het worden, daarom sta je hier ook, op weg naar je werk. Je put enige troost uit de andere pontpassagiers. Zwijgzame figuren, gehuld in regenpak, ook zij hadden liever nog in bed gelegen. Dan kijk je omhoog. Daar gebeurt wat merkwaardigs. Honderden meeuwen zijn aan het wolken. Kokmeeuwen. Kleine, sierlijke meeuwen met in de winter een zwarte veeg achter hun oog, het koptelefoontje. Ze draaien cirkels boven het IJ, steeds hoger en hoger, ze vormen samen een lange spiraal. Tot ze ineens naar beneden zeilen, zich in groepen verdelen en naar hun werkgebieden verdwijnen, een groep naar Oost, een groep naar de binnenstad, een groep richting IJmuiden, enzovoort.

Bijna alle kokmeeuwen die je in de winter in Amsterdam ziet, zijn afkomstig uit het Oostzeegebied. Denemarken, de Baltische staten, zelfs Finland. Ze

vliegen duizenden kilometers om hier te overwintren. Dat weet ik dankzij onderzoek van vogelringer Frank Majoor, met wie ik ooit een dag op stap was. Hij vertelde me dat die winterse meeuwen vaste voedselgebiedjes hebben. De meeuwen van het Oosterpark gaan geen voedsel zoeken in Amsterdam-West. Sterker nog, ze komen niet eens op de Transvaalkade, twee kilometer van het Oosterpark af. Daar zitten weer andere meeuwen. Toen ik daar mijn verwondering over uitsprak, zei Frank: 'Jij gaat toch ook elke dag naar hetzelfde kantoor, en je buurman naar het zijne?'

Aan het einde van de dag sta je weer op de pont, weer in het donker. En je ziet de meeuwen. Weer in grote groepen. Maar nu hebben ze haast. Ze cirkelen niet, ze vliegen doelgericht naar het oosten, naar hun slaappleatsen op het IJmeer en op de aanlegsteigers onder de Schellingwouderbrug. Hun werkdag zit erop. Net als die van jou.

Kraai

Overal in de stad zitten kraaien. Wij zien ze niet, zij zien ons wel. Ze houden ons in de gaten vanaf dakranden en lantaarnpalen. Vaak zijn het er twee. Dat is dan een paartje dat een vast territorium bezet houdt. Een eigen stukje stad waaruit ze andere kraaien wegjagen en waarin ze elke stoeptegels kennen. En waar ze het meteen zien als er iets te halen valt. Etende toeristen op een bankje? In de gaten houden, er blijven gehed verpakkingen achter waar kruimels in kunnen zitten. Gaan de toeristen weg, dan slaan de kraaien seconden later toe. Ze hanteren de patat- en broodzakken met verve, ze weten dat je met je snavel de dichte kant moet beetpakken en omhoog houden, waarna je zo'n zak rustig kunt leegschudden. Daarbij staat de ene kraai op de uitkijk terwijl de andere het zware werk verricht.

Kraaien heersen over hun territorium. Ze verjagen niet alleen hun soortgenoten, ook eksters en gaaien moeten wegwezen. Komt er per ongeluk een roofvogel langs, een sperwer of een buizerd, dan gaan ze daar al scheldend achteraan. Ze durven zelfs de havik

te belagen, terwijl die heel goed in staat is om een kraai te pakken. De stadskuiven tolereren ze, misschien omdat die als voedsel kunnen dienen. Een enkele keer grijpen ze ineens zo'n rondscharrelende duif, die ze dan met snavelhouten afmaken.

Kraaien kennen hun stad, ze kennen de regels. Kraaien weten wat een fietspad is. Fiets op een kraai af die op het fietspad zit – hij zal niet opvliegen. Hij loopt kalmpjes naar de stoeprand, hipt erop en stopt daar onmiddellijk om je aan te kijken. Hij weet dat jij voorbij zult stuiven, dat de stoep alleen voor voetgangers is.

Kraaien hebben mensenkennis. Ik liep eens met studenten door de Plantagebuurt. In het Westermanplantsoen zagen we een dode houtduif plat op zijn rug in het gras liggen, de vleugels gespreid, de borstspieren opgegeten. Duidelijk het werk van de havik die in de winter regelmatig door de Plantage jaagt. Bij de houtduif zat een kraai, die aan de laatste smakelijke restjes pulkte. Wij gingen om hem heen staan. In een kring met een doorsnede van twee meter. Met de kraai in het midden. De kraai bekeek ons nauwkeurig, keek naar zijn maat die in een populier vlakbij op de uitkijk zat. Die gaf geen alarm. Onschuldige toeschouwers dus, dat had hij zelf ook al zo ingeschat, en hij at rustig verder. De zwarte kraai is het meest streetwise stadsdier.

Bromvlieg

Ik heb een nieuwe soort gescoord. Ik heb een dier gezien dat ik nooit eerder in mijn leven zag. Daarvoor hoefde ik niet af te reizen naar de Amazone of de Zuidpool. Niet eens naar het Amsterdamse Bos. Hij zat gewoon op de buitenmuur van ons huis in de Banne, Amsterdam-Noord.

Die buitenmuur is van gele baksteen. Dat warmt goed op als de lage februarizon het bestrijkt. Insecten gebruiken die muur dan graag om op te warmen, dat was me al eerder opgevallen. Vandaag, half februari, zat er een bromvlieg. Mijn eerste vlieg van dit jaar. Een beetje verfrommelde vleugels nog, net wakker geworden, of net uit een pop gekropen, hoe overwinteren vliegen eigenlijk, dat moet ik ook nog eens opzoeken.

Hij had wat raars, die vlieg. Daarom, en ook omdat het mijn eerste was, maakte ik een foto waarop ik de app Obsidentify losliet. Tien jaar terug had je voor de determinatie van insecten een strekkende meter boeken nodig, plus aanvullende correspondentie met echte kenners. Nu heb je aan een gratis appje genoeg.

Dat brengt de uitslag met grote stelligheid, met honderd procent zekerheid: roodwangbromvlieg.

Nog nooit gezien. Tenminste, niet bewust. Ik dacht dat alle bromvliegen blauw waren. Dit beestje heeft inderdaad rode wangetjes, zie ik op mijn foto. Heel wat anders dan de gewone blauwe vleesvlieg die 's zomers door onze huizen broemt. En hij blijkt verbazend algemeen te zijn: Europa, Amerika, door de mens per ongeluk ingevoerd in Australië, Nieuw-Zeeland en Afrika. Ook algemeen in Nederland, vooral in steden, hij houdt van steen, van warmte en van ons. Volgens waarneming.nl zijn er tientallen gezien in januari en februari, mijn vlieg was lang niet de eerste.

Wat doet een roodwangbromvlieg in zijn leven? Eten, slapen, in de zon zitten, neuken en een beetje heen en weer brommen. De bezigheden van de gemiddelde vakantieganger in Torremolinos dus. Zijn leven heeft ook de lengte van zo'n vakantie: achttien dagen. Ik wens mijn vlieg een fijn leven toe. Half maart is het voor hem alweer gebeurd.

Houtduif

Bij mijn werkzaamheden als bioloog heb ik veel tijd in schuilhutten doorgebracht. Dat waren nooit mijn favoriete plekken. Een schuilhut is meestal een slordig, uit wat wrakhout en oude lakens opgetrokken bouwseltje waarin je je kont niet kunt keren. Je zit ineengedoken, in een krampachtige houding, door een kijkgat te turen dat eigenlijk net iets te laag is aangebracht. Rechtop staan kan niet. Je uitrekken kan niet. Voor poepen en plassen moet je eruit om dertig meter verder tussen stekelige vegetatie neer te hurken. In de zomer is het om te stikken, in de winter berekoud en als je toevallig zilvermeeuwen bestudeert op de Boschplaat, dan verga je de hele dag van de ammoniakstank en de rotherrie van die krijsende beesten. Leuk is anders.

Maar nú heb ik de ideale schuilhut ontdekt. Hij is bijna tien meter hoog en heeft drie verdiepingen. Niks armzalig kijkgat; mijn schuilhut heeft grote, glanzende ramen die beschermen tegen regen, kou en stank. Er staat een goedgevulde koelkast. Er is een echt toilet met een flinke voorraad wc-papier.